

Փարեզին Բ-ն սերտ կապի մեջ է Իրանի հայոց թեմի, Լիբանանի կաթողիկոսության, Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքության հետ

«Վասիկան Երուսաղեմ» Իրանի դասերագմին անդրադարձել էր փետրվարի 28-ին՝ արհավիրքի օրը՝ Տեղի ամենամեծ իրադրությունները համայնքի մասին մանրամասն լրացվածքով: Երկրում ամենամեծ՝ Հայ առաքելական եկեղեցին Իրանում մոտ 150 000 հավասարակուլ ունի, ծանուցում է աղբյուրը, որ մարտի 3-ին շարունակում է իրանահայերի ծակասագրի վերաբերյալ լրացվածքները՝ ներկայացնելով Ամենայն հայոց կաթողիկոս Փարեզին Բ-ի՝ aysor.am-ին փոխանցված խոսքը, թե «Իրանահայերի վիճակը խիստ մտահոգում է իրեն: Ամենայն հայոց կաթողիկոսը սերտ կապի մեջ է Իրանի թեմերի, Լիբանանի կաթողիկոսության եւ Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքության հետ»: «Վասիկան Երուսաղեմ» հրապարակել է Ամենայն հայոց հայրապետի եւ Հռոմի կաթոլիկ ֆահանայապետ Լեոն XIV -ի համատեղ լուսանկարը: Վասիկանի ուղերձը հստակ է՝ իրանահայերը սեր ունեն:

ԱՆՈՒՄԱՆ ԿՈՄԵՏՅՈՒՆ, ՊԵՐՄԱՆԻԱ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Ամերիկյան արտաքին քաղաքականությունը՝ իսրայելական ենթակայության տակ

CNN հեռուստալրատվական ցանցի օրերս անցկացրած հարցախոյզի սկզբնական ամերիկացիների 59 տոկոսը համաձայն է հակաիրանյան դաշինքում ամերիկյան ռազմական ուժերի այսօրվա ինտենսիվ ներգրավվածությանը: Հարցվողների մեծ մասը դեմ է դաշնակից իսրայելական բանակին հավելյալ զենք ու զինամթերք մատակարարելուն, ինչը միտ է եղել, սակայն զենքում է, որ մարտի 1-ից ի վեր ընթացող լայնամասշտաբ ու կործանիչ ռազմագործողությունները իրենցը է, իսկ հայտնի լրագրողներից ու մամուլի, ինչպես **Թեմր Կարսունը, Տիմ Աթաբեյան, Ջաֆեր Բ. Վուլֆը** եւ ուրիշներ չեն վարանում հայտարարելու, որ իրենց երկրի արտաքին քաղաքականությունը զենքում է իսրայելական անմիջական ենթակայության ներքո եւ զգուշացնում են Արաբական աշխարհի, ինչպես նաեւ ոչ արաբ մահմեդական լայն շրջանների, որոնք ներկայիս մեծ վնասներ են կրում ռազմական բախումների, իրանյան ուղիղ եւ անուղղակի հարվածների հետեւանով: Վստահությունը ընդմիջ կորցնելու վստահ մասին:

Ամերիկյան վերլուծաբանների բնագավառային սլաֆները բնականաբար ուղղված են նախագահ **Դոնալդ Թրամփի** ու նրա վարչակազմի դեմ եւ ավելի շեշտակի են դառնում ամեն անգամ, երբ հայրենիք են բերվում ռազմական գործողություններում զոհված ամերիկացի զինծառայողների մարմիններ:

Զննադատությունների մեծ մասնաբաժին է ստանում, բնականաբար, նաեւ Իսրայելի վարչապետ **Բենիամին Նաթանյահուն**՝ Մ. Նախագահները ռազմագնական գործողություններում ներգրավելու համար, կարծես նախագահ Թրամփը երեխա լինել, որը զնում է այնտեղ, որ իրեն ֆաշիստ սանում է Բիբին:

Ամերիկացի երեխա է Թրամփը, սակայն իրեն դառնում է երեխայամիտ cowboy-ի նման, ինչը կրկին աղաքցուցվեց, երբ նա հղարարներ հայտարարեց, որ Իրանի հոգեւոր առաջնորդ **Ալի Խամենեին** ուզում էր սպանել իրեն, սակայն ինքը ավելի արագաժամ զենքում եւ սպանեց նրան: («He wanted to got me, but I got him first»): Նա մանրամասն բացատրեց, թե CIA-ը վաղուց էր տեղեկացրել իրանցի կոմադոների զենքավոր վայրը եւ բռնադատում էր հետեւել նրան, ինչը օգնել է իսրայելցիներին ոչնչացնելու ոչ միայն Ալի Խամենեին, այլեւ նրա ընտանիքին:

Այլ խոսքով՝ Մ. Նախագահների նախագահը հաճույք է ստանում մի ողջ ընտանիքի, որի կազմում՝ մի սիրուն աղջնակի սպանած լինելու փաստից: Ամերիկացի մասնագետներից ոմանք Թրամփին հիշեցնում են ժամանակին նախագահ **Ռոնալդ Ռեյգանի** առաջարկով Կոնգրեսի ընդունած օրինագիծը, որը արգելում է օտարերկրյա ղեկավար առաջնորդների սպանությունը (assassination) CIA-ի կամ այլ մարմնի կողմից, ինչպես նաեւ մեղադրում են նրան հակաիրանյան հարձակումը Կոնգրեսի հետ համաձայնեցրած չլինելու համար:

Ու ֆանի որ խոսեցի զոհված երեխայի մասին, չեմ կարող չհիշեցնել, որ Դոնալդ Թրամփը ոչինչ չասաց, ոչ ցավ եւ ոչ էլ ափսոսանք հայտնեց մարտի 1-ի առավոտյան Թեհրանի դրոշմներից մեկը ռմբակոծելու, 140-ից ավել աղջիկ երեխաների սպանելու եւ տասնյակ ուրիշների վիրավորելու առթիվ: Թրամփը չզիստե՞ր, որ երբ առավոտյան ժամը 8-ին իր եւ Նաթանյահունի հրահանգով սկսվեցին Թեհրանի ռմբակոծումները, օրվա ամենաթիվ ժամն էր, աշակերտների դրոշմ հասնելու դառն, հետեւաբար զոհերի թիվը անհամեմատ մեծ թվերի լինել: Թրամփն ու նրա խորհրդականները չզիստե՞ին, որ Իսրայել ղեկության առաջնորդները, զենք միտ, սկսած 1948-ին համա 30-նիսի դաշնակցությունների ջարհից մինչեւ Փաղայի դեմեա շարունակվող քաղաքական մեղքերի օրերը, նրանք, այդ առաջնորդները, առանձին հաճույքով են թիրախավորել եւ թիրախավորում երեխաներին, սպանել կամ սպանահանում նրանց: Մոռացել են 1982 թ.ին Սաբրա-Շաթիլայի գաղթականների բնակիչներին սպանող երեխաներ **Արիել Շարոնը** ինչպես էր «բացատրում» կանանց ու երեխաներին ջարհելու «անհրաժեշտությունը», ասելով՝ որ «յուրաքանչյուր դաշնակցություն կնոջ փորում նստած է աղաքացի ահաբեկիչը»:

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները անձամաշխիթոն փոխված է Թրամփի օրով, բարեւոյության ու մարդասիրության էսալոն դարձած այդ ղեկավարները այժմ ուղիղ ենթակայության տակ է զենքում Թեմր Ավիվի ռազմաժամ եւ արյունաբեր ուղեվարների: Դա էադեմ վնասում է ազատությունների իսկական բացառում համարվող երկրի՝ Մ. Նախագահների ժողովրդին եւ, մյուս կողմից, ավելի զլորալ առումով, գլխավոր է քրոն ողջ աշխարհակարգը:

ՀԱՆՈՒՄԱՆ ԿՈՄԵՏՅՈՒՆ

Ամեն ինչ հին է աշխարհի դեմ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԱՄՆ-Իսրայել դաշինքն արդեն մի ֆանի օր իր հրթիռային հարվածներով եւ այլ գործողություններով մեծ հաշվով փորձում է կազմավորել Իրանը որպես ղեկավարում եւ տարածաշրջանային գործող, ինչ ձեռնարկումներ էլ որ ուղեկցվեն այդ հարվածներին՝ իրական մոտալուծում սա՛ է: Իսկ Իրանը, ի դասախոսական հարվածելով Մեծավոր Արեւելի մի շարք երկրներում տեղակայված ամերիկյան ռազմական բազաներին եւ բուն Իսրայելին՝ փորձում է նվազեցնել ամերիկյան ռազմական ներկայությունը իր տուրքը եւ թուլացնել Իսրայելին: Չի բացառվում, որ ի վերջո այս գործողությունների ծավալն ու ընդգրկումն ընդլայնվեն, լայն դառնալով իրավիճակ է ողջ տարածաշրջանի ու նաեւ մեծ համար, մանավանդ տեղեկություններ կան Թրամփի կողմից ֆրանկա գործող եւ օգտագործելու մտադրության մասին:

Երեկ, օրինակ, Իրանից ԱՅՍ-ներով հարվածել են Նախիջեւանին, վնասվել է Նախիջեւանի միջազգային օդանավակայանը, տուժածներ եւս կային: Մինչ ադրբեջանական լրատվամիջոցներում ֆնտրվում էր Իրանին դասախոսական հարված հասցնելու հարցը, Իրանի արտգործ-

Մախարա **Զաքեմ Ղարիբաբադինը** հերքեց, թե Իրանը հարվածել է Նախիջեւանին: Բայց այդ հերքմանը Ալիեթը չի հավաստում եւ դասախոսական ֆայլեր է խոստանում:

Թե ինչ սադրանքի հոս է գալիս այս բոլորից՝ չզիստե՞նք, բայց որ մեր հարավային սահմանի մոտ վստահավոր իրավիճակ է՝ դա սոսոյ է:

Առհասարակ՝ դժվար է կանխատեսել, թե ի վերջո մեր մյուս հարեւանների՝ Թուրքիայի եւ Ադրբեջանի համար ռազմագործողություններ ինչպե՞ս կփոխվի, Իսրայելի՝ ԱՄՆ-ից միջնորդավորված հավակնությունների ճանադարհին խոչընդոտ կդիմի՞նք նաեւ Թուրքիան, կամ ի վերջո Ադրբեջանի հանդեպ իրեն ինչպե՞ս կդառնա: Այս իմաստով լրացուցիչ խնդիրները Հայաստանի համար բացառել չենք կարող, դա կա,

Բաբվի «հույսը խաղաղական Փաշինյանն է, այն ՀՀ-ն, որը չեն վերահսկում սփյուռքը կամ հզոր եկեղեցին»

ԱՆԱՐԻՏ ՀՈՎԱԾԵՅԱՆ

ՊԵՐՄԱՆԻԱ

«Իրանի ռազմագործողությունները արդեն միջոց. Ադրբեջանն առաջ է մղում խաղաղությունն ու ուժային նոր առաջնությունը» վերնագրով «Բեռլին-Երուսաղեմ» (ԲԵՄ) մարտի 4-ի հրապարակումը առաջնությունը մարտի 5-ին (երբ հայտնի դարձավ, որ Նախիջեւանի վրա երկու անօդաչուների հարվածից ավերակություններ կան, իսկ Իրանի դեսպանը կանչվել է Ադրբեջանի ԱԳՆ) արդիականացվել, բայց չի փոխվել հիմնական բովանդակությունը: ՊԵՐՄԱՆԻԱ

հիշյալ լրատվամիջոցը Բաբվի տեսակետները բարդաբար առանձնաբերում էր, մեծաթեք արձագանքում էր Ալիեթի կազմակերպած մեղադրականներին, ենթադրաբար սնվում նաեւ խավիարով, ուսի թերթի աշխատակից **Նիկոլայ Բուտիլին** (Nicolas Butylin) հեղինակած հոդվածը Ադրբեջանի տեսակետի մասնունում է՝ ֆաղափական խորհրդակցությունների մոտալուծում Բեռլին ժամանած՝ Ալիեթի հասուկ հանձնարարություններով խորհրդական **Էլչին Ամիրբեկովին** խոնարհ դասախոսականությամբ ակնառուելու: Այլադեպ նրան գոնե մի ֆնտրադասական կամ սադրիչ հարց կուղղեր:

Հրապարակման առաջին հասկանում ներկայացվում է Իրանի հետ գրեթե 700 կմ սահման ունեցող Ադրբեջանի մարդասիրական կարեւոր դերը: Իրանից հեռանալ ցանկացող դիվանագետների եւ ֆաղափանքների համար Ադրբեջանը տարածաշրջանում կենտրոն է դարձել, համագործակցում է ԵՄ կառույցների հետ, արժանացել է ԵՄ ԱԳ ներկայացուցիչ **Կալա Կալախի**, Ֆրանսիայի ԱԳ նախարար **Բարոյի** երախտագիտությանը: «Մինչ Թեհրանի վրա ծուխ է բարձրանում, եւ աշխարհը նյարդայնացած հետեւում է կրակի հետագա ընդլայնմանը, հարեւան Ադրբեջանում մտահոգությունն աճում է:

Հրապարակման առաջին հասկանում ներկայացվում է Իրանի հետ գրեթե 700 կմ սահման ունեցող Ադրբեջանի մարդասիրական կարեւոր դերը: Իրանից հեռանալ ցանկացող դիվանագետների եւ ֆաղափանքների համար Ադրբեջանը տարածաշրջանում կենտրոն է դարձել, համագործակցում է ԵՄ կառույցների հետ, արժանացել է ԵՄ ԱԳ ներկայացուցիչ **Կալա Կալախի**, Ֆրանսիայի ԱԳ նախարար **Բարոյի** երախտագիտությանը: «Մինչ Թեհրանի վրա ծուխ է բարձրանում, եւ աշխարհը նյարդայնացած հետեւում է կրակի հետագա ընդլայնմանը, հարեւան Ադրբեջանում մտահոգությունն աճում է:

⇒ 7

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Իրանագիտ

ԱՄՆ-ի եւ Իսրայելի իրակա-
նացրած համաճեղ հարձա-
կումների հետեւանով Իրանի
առաջնորդ **Ալի Խամենեյի**
սղախությունը բազմաթիվ
հարցեր է առաջացրել իրավա-
հաջորդության վերաբերյալ:

Մարտի 1-ի օդային հարձա-
կումների ընթացքում Ալի Խա-
մենեյի ֆիզիկական վերա-
ցումը Իրանի համար շրջա-
դարձային իրադարձություն է:
Զաղափական աստիճանից
հեռացավ մի գործիչ, որն ա-
վելի քան երեք տասնամյակ
երկրի բարձրագույն ֆաղափա-
կան, ռազմական եւ գաղա-
փարական հեղինակությունն
էր:

86-ամյա հոգեւորականը
կենսոնացրել էր գրեթե ան-
սահմանափակ իշխանու-
թյուն՝ վերահսկելով զինված
ուժերը, դասական համակար-
գը եւ արտաքին ֆաղափակա-
նությունը: Սահմանադրու-
թյամբ հոգեւոր առաջնորդին
վերադասված լիազորություն-
ները, հետեւաբար նաեւ նրա ո-
րոշումները, գերակա էին ի-
սլամական հիերարխիայի
մյուս մարմինների ընդունած
որոշումների նկատմամբ: Ու-
րախ առաջնորդ, ժողովրդի
ղեկավար եւ գերագույն գլխա-
վոր հրամանատար՝ նա վերջ-
նական խոսքն ուներ զինված
ուժերի եւ Իսլամական հեղա-
փոխության Պահադանների
Կորուսի բոլոր հարցերում:

1989 թ. իսլամական հեղա-
փոխության հիմնադիր առաջ-
նորդ **Ռուհոլլահ Խոմեյնի**
մահվանից հետո երկրի Բանի-
մացների խորհրդի կողմից Ալի
Խամենեյի ընտրությունն այդ
դասումնում բազմաթիվ հար-
ցեր էր առաջացրել անգամ
«նորընտիր» առաջնորդի մոտ:
Նա համեստորեն հայտարա-
րում էր, որ արժանի չէ այդ դաս-
ափսխանաճու դասումին եւ
նույնիսկ նշել էր, որ «իր թեկ-
նածության առաջադրման
համար ժողով է արյուն արցունք
թափել»:

Խամենեյի կողմնակիցները
նրան դիտարկում էին որպես
ազգային ինֆիլտրացիայի
հաստատված դասումնում
արտաքին ճնշումների դայ-
նամիկում, միջնորդը փնա-
դասները նրան համարում էին
անհաճ ֆաղափական համա-
կարգի խորհրդանիշ, որը դայ-
ֆարում էր բարեփոխումների
եւ բազմակարծության դեմ:

Ալի Խամենեյի մահվանությունը, կրթությունը եւ ֆաղափական գործունեության սկիզբը

Ալի Խամենեյին ծնվել է
1939 թվականի ապրիլի 19-ին
Մեհերդուն՝ համես եւ կրո-
նական ընտանիքում: Նախ-
նական կրթությունն ստանա-
լուց հետո նա շարունակել է
կրոնագիտական ուսումնա-
ռությունը ծննդավայրում, ա-

դա մեկնել Դոմ՝ աստվածա-
բանական բարձրագույն կր-
թություն ստանալու համար:
Նա հայտնի էր նաեւ ժողովա-
յի եւ գրականության նկատ-
մամբ իր հետաքրքրվածքը:

1960-ականների սկզբին Ա-
լի Խամենեյին միացել էր Ռու-
հոլլահ Խոմեյնիի շարժմանը՝
ընդդեմ **Սոհամմադ Ռեզա-
շահ Փեհլեյի**: 1963 թվա-
կանից սկսած՝ հակակառա-
վարական հայտարարությու-
ններ տարածելու եւ բողոքի ակ-
ցիաներ կազմակերպելու հա-
մար նա մի քանի անգամ ձեռ-
բակալվել է:

1978-1979 թվականներին
ժողովրդական բողոքների սը-
նան եւ միադեմոստրացիան
անկախ ժամանակ Խամենեյին
այլ ֆաղափական բանասերկա-
յների եւ աստուրյալների հետ վե-
րադարձել է համային կյանք՝
կարելու դեր խաղալով Մեհ-
հեդուն եւ այլ ֆաղափներում
ցույցերի կազմակերպման եւ
հեղափոխական նպատակնե-
րի շուրջ համային կարծիքի
ձեւավորման գործում:

Իշխանության վերելք եւ առաջնորդության երջանք

1979 թվականի հեղափո-
խությունից հետո Խամենեյին
դարձավ Հեղափոխական
խորհրդի անդամ՝ նոր ֆաղա-
փական համակարգում զբա-
ղեցնելով բարձր դասումներ:
Նա եղել է դասումնության
նախարարի տեղակալ, Թեհ-
րանի ուրբաթօրյա աղոթքի ի-
ման եւ խորհրդարանի դաս-
գանավոր: 1981 թվականին,
նախագահ **Սոհամմադ Ալի
Ռաջայի** սղախությունից
հետո, Խամենեյին ընտրվել է Ի-
րանի նախագահ եւ մինչեւ
1989 թվականը դասումնա-
վարել երկու անընդմեջ ժամ-
կես:

1989 թվականի հունիսին
Բանիմացների խորհուրդը
նրան ընտրեց որպես Խոմեյնիի
իրավահաջորդ: Սահմանադ-
րական փոփոխություններով
նրա դիրքը իշխանական բուր-
գի գագաթում առավել ամ-
րադրվեց:

Թեեւ սկզբում Խամենեյին
դիտարկվում էր որպես անցու-
նային թեկնածու, սակայն նա
աստիճանաբար ամրադրեց
իր իշխանությունն ու մեծաց-
րեց առաջնորդի աշխատա-
կազմի ազդեցությունը գոր-
ծադիր եւ օրենսդիր իշխանու-
թյունների նկատմամբ:

Նրա ղեկավարությամբ Իր-
անը արտաքին ֆաղափականու-
թյունը կառուցեց ԱՄՆ ազդե-
ցությանը դիմակայելու, տա-
րածաշրջանային դաշինքները
ընդլայնելու եւ ռազմավարա-
կան զսպման ֆաղափականու-
թյունը դադարեցնելու սկզ-
բունքների վրա: Միջուկային
հարցը դարձավ Խամենեյի
ղեկավարման տարիների հիմ-
նարար մարտահրավերներից
մեկը:

Ո՞վ է փոխարինելու Իրանի բարձրագույն հոգեւոր առաջնորդ Ալի Խամենեյին

Արեւմուտքի հետ լարված հա-
րաբերությունների հետեւանով
Իրանը ստիպված էր կրել ճնշե-
սական դասումնափոխների
ծանր բեռը: Երկարատեւ բա-
նակցությունների արդյունքում
2015 թվականին Թեհրանը
ընդունեց «Համաճեղ համա-
դարձակ գործողությունների
ծրագիր» (ՀԳՀԾ) համաձայ-
նագիրը: Սակայն 2018 թվա-
կանին **Դոնալդ Թրամփը**
հայտարարեց, որ ԱՄՆ-ը դուրս
է գալիս համաձայնագրից,
ինչի հետեւանով այն փաս-
տացի փլուզվեց:

ԱՄՆ-ի հետ միջնորդավոր-
ված բանակցությունների ըն-
թացքում Վաշինգտոնը ձգտում
էր հասնել Իրանի կողմից ու-
րանի հարստացման գրոյական
մակարդակի, մինչդեռ Թեհ-
րանը ժողովում էր դադարեցնել
հարստացման իրավունքը եւ
ամբողջապես վերացնել
դասումնափոխությունները:

2026 թ. փետրվարի 17-ին իր
վերջին ուղերձներից մեկում
Խամենեյին միջուկային էներ-
գիան անվանել էր Իրանի
«անբեկանելի իրավունք» եւ
փնադատել ԱՄՆ-ին՝ առավե-
լադասական դադարեցնելի
համար:

Խամենեյիի մահը տեղի ու-
նեցավ այն ժամանակ, երբ
Վաշինգտոնն ու Թեհրանը
ներգրավված էին այդ ձեւա-
չափով միջնորդավորված բա-
նակցություններում:

Իրավահաջորդության սահմանադրական կարգը

Իրանի Իսլամական Հան-
րադեսության Սահմանադրու-
թյան համաձայն, Գերագույն
առաջնորդի մահվան, դաս-
տոնանկության կամ հրաժա-
րականի դեպքում գործում է ի-
րավահաջորդության հսակ
կարգ: Նոր առաջնորդի ընտ-
րությունը զսնվում է Բանի-
մացների խորհրդի իրավասու-
թյան ներքո: Ժողովրդի կողմից
ընտրված եւ բարձրագույն հո-
գեւորականներից կազմված
խորհրդի 88 անդամները դա-
րավոր են հնարավորինս սեղմ
ժամկետում ընտրել նոր առաջ-
նորդ:

Մինչեւ նոր Գերագույն ա-
ռաջնորդի ընտրությունը նրա
լիազորությունները ստան-
նում է ժամանակավոր խոր-
հուրդը, որը բաղկացած է երեք
անդամից՝ Հանրադեսության

❖ Գլխավոր շարքի ղեկի,
Իսլամական հեղափոխու-
թյան դադարեցնելի կոր-
դուսի գլխավոր հրամանա-
տարի, ինչպես նաեւ բարձրա-
սիճան ռազմական եւ ոստի-
կանության հրամանատարնե-
րի նշանակումն ու ազատումը:
Սահմանադրությունը նա-
խատեսում է Բանիմացների
խորհրդի միտք գումարել՝ նոր
առաջնորդի ընտրության օրա-
կարգով: Սակայն երկուսն ի-
րող արտակարգ իրավիճակի եւ
թեկնածության շուրջ առկա

նախագահից, Դասական ի-
շխանության ղեկավարից եւ
Սահմանադրության դադա-
րեցնելի խորհրդի կրոնագե-
տ (Ֆախի) անդամից, որն ընտ-
րվում է Համակարգի նպատա-
կահարմարությունը բնորոշող
խորհրդի կողմից:

2026 թվականի մարտի 1-ի
դրությամբ ժամանակավոր
խորհրդի կազմում ընդգրկվել
են՝

❖ ԻԻՀ նախագահ Մասուդ
Փեզեշքիանը,

❖ ԻԻՀ դասական իշխա-
նության ղեկավար Դոլամի-
սեյն Սոհսեյնի Էթեհին,

❖ Դադարեցնելի խորհրդի
կրոնագե-տ (Ֆախի) անդամ Ա-
լի ռեզա Վարաֆին:

ԻԻՀ Սահմանադրության
111-րդ հոդվածի համաձայն,
առաջնորդի մահվանից մին-
չեւ Բանիմացների խորհրդի
կողմից նոր առաջնորդի ընտ-
րությունը վերոնշյալ երեք ան-
դամից բաղկացած խորհուր-
դը ժամանակավորապես
ստանձնում է առաջնորդի
դասականությունները:

Միեւնույն ժամանակ, խոր-
հրդի լիազորությունները սահ-
մանափակ են եւ որոշ հարցե-
րում կարող են իրականացվել
միայն Համակարգի նպատա-
կահարմարությունը բնորոշող
խորհրդի անդամների երեք ֆա-
ռորդի հավանությամբ: Այդ
հարցերից են՝

❖ համակարգի ընդհանուր
ֆաղափականության սահմա-
նումը,

❖ հանրափել անցկացնելու
համանի արձակումը,

❖ դասումնափոխ կամ խաղա-
ղության հայտարարումը,

❖ Հանրադեսության նա-
խագահի դասումնանկու-
թյունը,

անորոշության դայնամիկե-
րում միտք գումարումն ա-
ռայած ձգձգվում է:

Որպես հավանական թեկ-
նածու՝ առավել հաճախ շր-
ջանառվում է Խամենեյիի ու-
րու՝ **Սոթթաբայի** անունը:
Տարածվել են նաեւ տեղեկու-
թյուններ, թե նրա ընտանիքը
հրթրակոծությունների զոհ է
դարձել: Կան ենթադրություն-
ներ, որ նա եւս զոհվածների
թվում է, սակայն այդ լուրը
դասումնադրեւ չի հաստատ-
վել: Ներկայում նրա բացա-
կայությունը բացատրվում է
ընտանեկան սոցի եւ կազմա-
կերպական հարցերով
զբաղված լինելու հանգա-
մանով:

Բանիմացների խորհրդի
անդամ **Ահմադ Խաթամին**
իր հարցազրույցներից մեկում
նշել է. «Մի անգամ Հոգեւոր
առաջնորդն ինձ հավաս-
տացրել է, որ աղագան ա-
յուսովա համեմատությամբ ա-
վելի դայթառ է լինելու»: Նա
հավելել է, որ աղագայի
հանդեմ վստահությունը
բխում է նաեւ մահմեդական-
ների սուրբ գրքի դասումնե-
րից, սակայն ընդգծել է, որ եր-
կիրը զսնվում է դասումնափո-
խի մեջ:

«Իսնա» լրատվական գոր-
ծակալության փոխանց-
մամբ՝ **Ահմադ Խաթամին**
հայտարարել է. «Ես ժողովր-
դին վստահեցնում եմ, որ երկ-
րի հոգեւոր առաջնորդի ընտ-
րության հարցում որեւէ խնդիր
չի լինի: Ժամանակավոր խոր-
հուրդն առայած ղեկավարում
է երկիրը, եւ առաջին իսկ
հնարավորության դեպքում
կընտրվի նաեւ նոր Հոգեւոր ա-
ռաջնորդը»:

ՏԻՈՐԱԼ ԵԿԱԿՅԱԼ

Փարիզ

Կոստան Ջարյանը՝ հայ Մալրոն, անցնելով ֆաներորդ դարի մրկալից արյան եւ երկաթի միջից՝ վեհության հասցրեց հայ ոգին: Thadde'e հրաճարակչությունը ֆրանսերեն թարգմանությամբ լույս է ընծայում կարեւորագույն այս գիրքը՝ նվիրված Իսթանբուլին, ուր նա խորապես ապրեց ու եղեց 1934-1935 թվականներին: Այստեղից ծնվում է գերազանցաբար վերացական մի երկխոսություն՝ Իսթանբուլի ներքին վեհանց ու սերտրեն ապրած այդ էության հետ, որը արագովում է հայ ոգում:

Կոստան Ջարյանը (1885-1969) հայ արդի գրականության խոշորագույն ներկայացուցիչներից է, համամարդկային մտքից մեկը: Վերադաս բանաստեղծ, վիպասան, էսսեագիր եւ մտածող, ծնված Կովկասում, ռուսական կայսերական բանակի գեներալի որդի, կրթություն է ստացել նախ Ֆրանսիայում, ապա՝ Բելգիայում:

Նա ապրել է անցնելով Հայաստանի, Իսթանբուլի, Ֆրանսիայի, Հունաստանի եւ Միացյալ Նահանգների միջով՝ խորապես մարմնավորելով Սփյուռքը, թեթեւ նա երբեք չի ցանկացել նույնանալ նրա հետ: Փիլիսոփայությամբ, առաստեղծական արձակով եւ մտածողական գեղագիտությամբ սնված Ջարյանն իր ողջ կյանքը նվիրեց հայկական ոգին համընդհանուրի հետ հաճեցնելու: Նա ազգը ընկալում էր ոչ թե որդես ֆաղափական իրողություն, այլ՝ որդես հոգեւոր ու մշակութային փորձառություն: Նրա ստեղծագործությունները, բնորոշվում են խիստ բանաստեղծական արձակով եւ մտածողական բնույթով (Spania, Le Voyageur et la route, Le Bateau sur la montagne): Նա, հարցադրում է հուշը, արտորդ, գոյությունը եւ ստեղծագործությունը, դառնալով կամուրջ-գրող Հայաստանի եւ աշխարհի միջեւ:

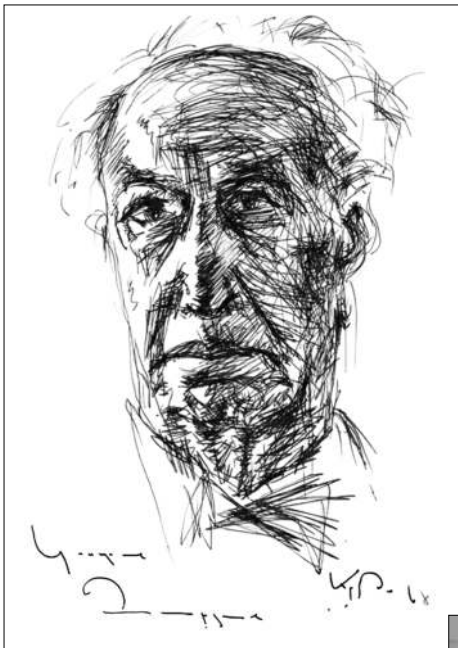
Ճանապարհորդություն Իսթանբուլում

1934-1935 թվականներին Կոստան Ջարյանը Իսթանբուլում էր՝ որդես թղթակից L Epoca-ին եւ Միլանի L Ambrosiano-ին: Նա հանդիպում է Miguel de Unamuno, Ramon Gomez de la Serne եւ փիլիսոփա ու էսսեիս Josn Ortega y Gasset-ի հետ: Դասախոսություններ է կարդում հայ արվեստի եւ մշակույթի մասին Մարիոլի Աթենում:

«Spania»-ն Կոստան Ջարյանը չի ներկայացնում որդես ճանապարհորդական նկարագրություն, ոչ էլ որդես 1930ականների Իսթանբուլի գեղատեսիլ մի ուղեւորություն: Նա ստեղծում է փոխակերպության մի այնպիսի գործ, ուր Իսթանբուլն դառնում է առաստեղծական մի տարածք, հոգեւոր եւ խիստ գեղագիտական իմաստանաչու մի ներաշխարհ, որ հաջորդական արձագանքներով՝ ձգտում է դեպի հայ ոգին: Այս գիրքը, գրված ֆաղափական մասերազմի նախորդին՝ բանաստեղծական արձակի հազվագյուտ խոսքով, լիովին միահյուսվում է զարյանական ոգուն: Նա հայության ճակատագիրը լիակատար ընդգրկելով հանդերձ՝ այն եղում է դեպի միջազգայինը:

Ջարյանը երբեք որեւէ երկիր չի դիտում որդես զբոսաւերջիկ, այլ՝ բնագանցական, գեղագետի հայացքով: Նրա անցած Իսթանբուլն այնքան աշխարհագրական տարածք չէ, որքան խորհրդանշական ներաշխարհ: Սա տարածքի եւ հանդիսարանների, ֆարի եւ արյան, սովերի եւ լույսի Իսթանբուլն է, որտեղ ի-

Կոստան Ջարյանի Իսթանբուլն: Հայ Մալրոյի սիրահարված հայացքը*

Կոստան Ջարյանի գծանկարը՝
Արսն Չափաֆյանի

րար են միախառնվում խորհրդապատճառ ֆիլոսոֆությունը, հնագույն հեթանոսությունը եւ ողբերգական ցատունը: Նրա աչքում այս երկիրը մարմնավորում է մի ֆաղափաբություն, որը ընդունել է դասնության բռնությունը՝ առանց հրաժարվելու հոգեւոր մեծությունից: Այս հիմնական լարումը դասկանում է նաեւ Հայաստանին է: Այն, ինչ հրապարակում է Ջարյանին, Իսթանբուլի այն կարողությունն է, որով նա կարողացել է տառապանք վերածել ձեւի, մահը՝ արվեստի, հավասը՝ ճարտարապետության եւ զոհաբերությունը՝ արարողության: Կրոնական շեղումները, ցլամարքը, արեւից ու ժամանակի շունչից ֆանդակված դեմքերը, ամեն ինչ խոսում է մի ժողովրդի մասին, որը ողբերգությունը չի ապրում որդես ստորադաս մի ձակասագիր, այլ որդես գոյաբանական ճշմարտություն: Նա այնտեղ վերագտնում է խորունկ ազգային հայի ձակասագիրը՝ հնագույն, վիհավոր, բայց կանգուն մի ժողովուրդ, որի հուշը գրված է ֆաբրի վրա, նաեւ իր արյունով:

Իսթանբուլից դեպի Հայաստան

Հայկական եւ իսթանբուլյան ոգիների համեմատությունը դասափական չէ: Այն ծագում է իմաստաբարձ գալյուն մի միաբանությունից: Ինչդեպի Հայաստանը, այնքան էլ Իսթանբուլն Ջարյանի համար սահմանների վրա զսնվող երկիրներ են՝ Արեւելի եւ Արեւմուտի, խորհրդապատճառական եւ բանականության, վերամբարձության եւ խանդավառության միջեւ: Երկուսը կրում են նվաճումների, դասնությունների եւ չիրագործված վերածնունդների ընդհանուր մի դասնություն: Երկուսն էլ ստեղծել են արվեստի այնպիսի ձեւեր, որտեղ ցավը վեհացում է հասնում: Հայ եկեղեցին արձագանքում է իսթանբուլյան տաճարին, միջնադարյան մանրանկարչությունը երկխոսում է Էլ Գրեկոյի հետ, իսկ հայկական ծիսական երգը իր արձագանքն է գտնում անդալուզյան ժողովրդի մեջ:

Ջարյան բանաստեղծի ստեղծագործությունները գիտելիքով լի են: Նրա մոտ զգալի է իր ներքին զգացողությունը Ասվածաճշի, եկեղեցու Մեծերի, ֆիլոսոֆական խորհրդապատճառական ու եվրոպական մեծ ավանդույթների խորունկ իմացությամբ: Իսթանբուլն նրան հնա-

րավորություն է տալիս համարել այն, ինչ նա միտք ունի է՝ արվեստի, հավաստի եւ ազգի մոտ: Նրա համար արվեստը երբեք զարդարանք չէ, այլ՝ ճանաչման ուղի: Յուրաքանչյուր հուշարձան, յուրաքանչյուր դեմք, յուրաքանչյուր բնանկար դիտակետ է դառնում մեկնաբանության: Աշխարհը սուրբ մի բնագիր է:

Այս հոգեւոր խորությունը Spania-ն առանձնացնում է բազմաթիվ ժամանակակից ճանապարհորդական դասնություններից: Այնտեղ, որտեղ ուրիշները դարձաբան են, Ջարյանը խորհում է: Այնտեղ, որտեղ ուրիշները բացատրում են, նա լսում է: Նա չի փորձում հասկանալ Իսթանբուլն, նա փորձում է ներդաշնակվել նրան, որսալ նրա ներքին կոշտությունը: Նրա գրությունը հաճախ հմայիչ է, ու միտք հետեւում է այդ ուղեւորին: Նա առաջանում է դասնական երգով, փայլասակունքներով, հավերժության բեկորներով: Արձակը այնտեղ դառնում է աղոթք, երբեմն իսկ՝ արարողություն:

Բայց Spania-ն ժամանակակից դուրս ստեղծագործություն չէ: Նա նաեւ խոր դասնական գիտակցությամբ է տոգորված: Ջարյանը այս բուռն Իսթանբուլի մեջ կանխազգում է գալիք բանությունները, թափում ֆաղափական բռնությունները, մոտալուտ ֆաղափական դասնական դասնական: Ինչդեպի Մալրոյի մոտ՝ մի ֆանի տարի անց L Espoir ուն, Իսթանբուլն նա ներկայացնում է որդես XX դարի ողբերգական աշխատանք: Սակայն այնտեղ, որտեղ Մալրոն առաջնահերթություն է տալիս գործողությանը, հեղափոխական եղբայրությանը եւ ներգրավվածությանը, Ջարյանը ընտրում է մտածողությունը, անցյալի հուշը, ֆաղափաբությունների խորությունը: Նրան այնքան չեն հետաքրքրում զարդափառախոսությունները, որքան՝ ոգին:

Հնարավոր է, որ ճիշտ սա է Ջարյանի ամենաուժեղ առանձնահատկությունը:

Նա ազգը չի ընկալում որդես ֆաղափական նախագիծ, այլ՝ որդես հոգեւոր եւ գեղագիտական փորձառություն: Նրա համար ազգը գոյություն ունի իր կարողությամբ՝ ստեղծելու իմաստով, գեղեցկությամբ եւ սրբությամբ: Այդ ամուսնով Իսթանբուլն օրինակ է հանդիսանում, հակառակ իր բաժանումներին, որ կարողացել է դառնալ մշակութային եւ խորհրդանշական այնպիսի մի գործություն, որ միայն հարգանք է ներշնչում: Դիտելով նրան՝ Ջարյանը անուղղակիորեն խորհում է Հայաստանի աղաքայի մասին: Ինչդեպի կարող է տառապած մի ժողովուրդ մնալ ստեղծող: Ինչդեպի վերածել վերջը ստեղծագործության:

Spania-ն նաեւ արձագանքների ու հայեցողության գիրք է: Իսթանբուլի մասին խոսելով՝ Ջարյանը խոսում է նաեւ Հայաստանի, բայց նաեւ Եվրոպայի, Միջերկրականի ու նրա մարդկային վիճակի մասին՝ իր ողբերգականության մասին: Նա մեզ հիշեցնում է, որ ֆաղափաբությունները չեն գոյատևում միայն ֆաղափական ուժի շնորհիվ, այլ՝ աշխարհի ներքին տեսլականին հավասարի մնալով: Ահա թե ինչու, աղամարդկայացման եւ իմաստի կորուստի այս ժամանակում, այս դասը շարունակում է հնչել անխաթար ուժով:

Այսօր Spania կարգալը նշանակում է նորից բացահայտել հայ համաշխարհային մեծ գրողի, որը երկար ժամանակ անցնված էր, որ կարողացել է հայկական բազմափորձությունը ներառել համաշխարհային հորիզոնում առանց այն երբեք նուրազանելու: Սա նաեւ նշանակում է, որ մեզ առաջնորդում է հազվագյուտ, դասնական, խորապես ներհուն մի ձայն, որի համար գրելը ոչ թե հնարք է, այլ՝ հավաստի աշխարհ՝ մարդու հոգու եւ արժանապատվության հանդեպ:

*Հրատարակվել է ֆրանսիական *Conflicts Revue de Géopolitique* ամսագրում, 15.01.2026:

Հոդվածի բնօրինակ *shshghn*՝ L Espagne de Kostan Zarian. Regard amoureux du Malraux arménien par Tigran Yeğavian:

Ֆրանսերենից թարգմանեց՝
ԱՆՈՒՄ ԶԱՐԻԱՆԵ

Հայապատում վավերագրությունը կցուցադրվի Կիպրոսում

Կիպրական «Սայփրոս մեյլը» ժողովրդական է, որ մարտի 18-ին Նիկոսիայի «Ա. Գ. Լեւոնյան» ցուցասրահում կկայանա «Հայեր. թափված տառիկները» («Հիշողությունը երակների միջով») լիամետրաժ վավերագրական ֆիլմի ցուցադրությունը: Կիմոնկարի ռեժիսոր Ալեքսանդր Բուսյո Սիֆայեյանը հետեւում է ճանապարհը ֆրանսահայ մի կնոջ, որը խոստացել էր դառնալ զինվորական մեջ խոր արմատներ ունեցող տարածքներին: Այս ուղեւորը բացահայտում է թուրքական հասարակության մեջ խոր արմատներ ունեցող տարածքներին: «Թափված հայերի» կամ «սրի մնացորդների» դասնությունը, որոնք Ցեղասպանության տարիներին բռնի մահմեղականացվել եւ ձուլվել են: Ֆիլմն առաջին անգամ հանրությանն է ներկայացնում այդ կանանց՝ «հայ տառիկների» լուրջությամբ փոխանցված հիշողությունները:

Ալեքսանդր Բուսյո Սիֆայեյանը գրող, բեմադրիչ եւ արտադրիչ է: Ֆրանսիայի ազգային հեռուստաալիներում տարածված լրագրող աշխատելուց հետո ուսանել է Լա Ֆեմիս կինոդպրոցում: Որդես վավերագրող՝ իր ստեղծագործական ուժադրությունը կենտրոնացնում է հայ սփյուռքի հիշողության վրա՝ այն դիտարկելով որդես կինոթերապիայի ձև, որտեղ խաչվում են ընտանեկան դասնություններն ու համաշխարհային դասնությունը: Զգացմունքներից անդին՝ նրա կինոն ձգտում է միավորել մարդկանց եւ կամուրջներ կառուցել ժողովուրդների միջեւ:

Ա. Բ.

ԱՐԾՎԻ ԲԱՆԶԻՆՅԱՆ

Գողըֆրուա Բեռնիե. «Կոմիտասը հեղափոխեց իմ մտնեցումը դաշնամուրին»

հայ երաժշտության հանդեպ, բայց կարող եմ կրկնել:

Հայ երաժշտության հետ ծանոթությունս սկսվեց ուսանողական տարիներին: Կոմսերվատորիայի հարեւանությամբ գտնվող արվեստի թանգարանում մի ժամանակավոր ցուցահանդես կար՝ «Արեւելի փիստոնյաները» վերնագրով: Բացման ժամանակ դաշնամուրով հնչեց **Առնո Բաբաջանյանի** «Էլեգիան», եւ այդ մեղեդին այլեւս չլիցքեց ինձ: Այնուհետեւ սկսեցի խորանալ հայկական երգացանկի մեջ, որն ինձ մինչ այդ անհայտ էր, եւ շատ արագ բացահայտեցի **Կոմիտասի** համաձայն, որը հեղափոխեց իմ մոտեցումը դաշնամուրին:

Սիրելի՛ Գողըֆրուա, դաշնակահար դառնալը ձակասագի՞ր էր, լուսահականություն, թե՞ լուսալուստություն:

Զանի որ դաշնամուր նվագել սկսել եմ ֆամ օրգանում, կասեի՝ դաշնակահար դառնալն իսկական հրաշք էր: Ես երաժշտական կրթություն չեմ ստացել, մեր ընտանիքում երաժիշտներ չեն եղել: Դաշնամուրն ինձ համար հայտնվեց որպէս կոչում՝ այն օրը, երբ իմ ֆամ օրգանը կարիքս չափազանց ուժեղ էր: Այդ պահին իմ կյանքում համեմատում եմ վերածնունդի հետ, որը խորապէս փոխեց իմ իմացությունը:

Եթե ոչ դաշնամուր... ապա արվեստի ո՞ր ճյուղով կզբաղվեի:

Ես միշտ հմայված եմ եղել ճարտարապետությամբ, հասկալով իմ հուշարձաններով՝ Ֆրանսիայի այն հսկայական ճարտարներով, որոնք ձեռնարկել են մեր փրկարարական իմացությունը: Ինձ կարող էի լուսալուստացնել ֆարադի վարդի, որը ձեռքբերվել էր ֆարադի վարդի, որը անմահ գլուխգործոցները:

Գուցե արդէն լուսալուստ եմ, թե ինչպէս է սկսվել ձեր հետաքրքրությունը

այսին ամբողջական ժառանգությունը: Հասկանալով է, որ նաեւ անդրադառնում եմ ֆիլմի, սակայն լիովին արժանի մի կոմպոզիտորի՝ **Գեորգի Սարաջյանի** ստեղծագործությանը:

Եթե Կոմիտասը դեռ ժամանակակից հայ երաժշտության հիմքը, ապա Սարաջյանը բարձրացրեց այն մակարդակի՝ ստեղծելով դաշնամուրային մեծածավալ ժառանգություն հայկական թեմաների հիման վրա: Նրա ոճը

մոտաւարական է, հարուստ ու ժամանակակից: Նա յուրաքանչյուր ֆրագ ձեռնարկում է անսովորական կերպով, այնպէս որ նույնիսկ ժամեր ժամեր փորձեցի հետ չեմ հոգնում:

Դուք ամուսնացած եմ հայ կնոջ հետ. ինչպէ՞ս է Սարիի ստեղծագործական ուղին զարգանում Ֆրանսիայում:

Սարին իր տղան արագորէն գտավ Ֆրանսիայում: Նա դասավանդում է դաշնամուր եւ սոփեստ եւ լուսալուստում է **Շոպենի** մենագիտերը, որը կկայանա հաջորդ տարի: Նա ռոմանտիկ է ֆրանսիական իմպրեսիոնիզմի մեծ երկրագուլ է, հասկալով Շոպենի եւ Ռավելի:

Ինչն է հասկալով ուսագրով հայ ժողովրդի փեսա լինելու մեջ:

Դա մեծ մի ժողովրդի ու նրա լուսալուստային առնչվելու զգացողությունն է, մի յուրահատուկ ու իսկական մակարդակին կապ ունենալու հոգալով: Դա հնարավորություն է այս բացառիկ ժառանգության մի մասը կենդանացնելու, տարածելու ու լուսալուստելու, ինչպէս նաեւ այդ ժողովրդի

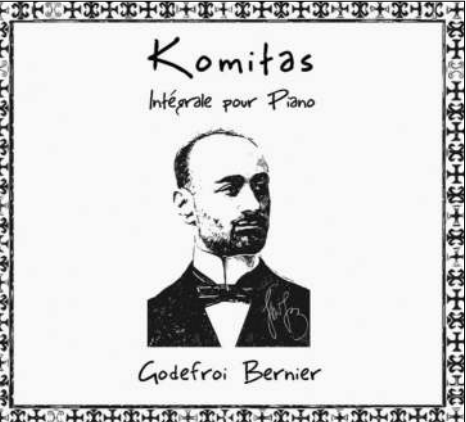
ուժեղ արժանիքները՝ իյուրընկալությունը, բարոյությունը, հարգանքը եւ ընտանիքի սերը սեփական կյանքում կիրառելու:

Կա՞ որեւէ հետաքրքրական դիտարկում կամ զվարճալի դրվագ, որը կարող եմ լուսալուստել:

Առաջին այցելության ժամանակ բացահայտեցի հայկական խոհանոցը, հասկալով Գալանի փախլան, որը շատ սիրեցի: Երկրորդ այցի Մարիի տաքիկը մի հսկայական կաթսայի մեջ մեծ խնամքով դասավորել էր մոտ հիսուն փախլան: Այդ ժեսը խորապէս հուզեց ինձ, թեւ խախտում այն կարող է սովորական թվալ:

Դուք բազմիցս ելույթ եմ ունեցել Հայաստանում: Կարող եմ հաջորդ այցի ժամանակ նոր անակնկալ տալու:

Ամալայման: Կլինի մի նախագիծ,

որը վերջերս եմ սկսել Մարիի հետ: Երաժշտական գործունեությանը զուգահեռ իմնել եմ «Armata edition» մանկալուստանական հրատարակչությունը: Մեր առաջին նախագիծն ավարտեցին մի ֆանի ամիս առաջ. դա ձայնային ուղեկցությամբ գիրք է, որը լուսալուստում է Կոմիտասի կյանքը՝ հետաքրքրական դրվագներով: Յուրաքանչյուր էջում երեխաները կարող են լսել տարբեր ձայներ՝ երգեցողություն, գործիքներ եւ նույնիսկ իր իսկ՝ Կոմիտասի ձայնը, ձայնագրված Փարիզում, 20-րդ դարի սկզբին:

Հնորհակալություն, Գողըֆրուա, ձեր լուսալուստայիններն եւ ձեր գործունեության համար: Թող հայ երաժշտությունն աշխարհում ունենա ձեզ նման ավելի շատ դետալներ...

ՀԱՍՏԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

«Հովեր»-ի համերգին հնչեցին հայ բանաստեղծների ստեղծագործությունների եղանակավորումները

ված համերգային երեկոյի համար ընտրել էր կոմպոզիտորներ **Գեորգի Չօթյանի**, **Երվանդ Բոյանյանի** եւ **Վաչե Շարաֆյանի** խմբերը՝ գրված հայ դասականների բանաստեղծությունների հենքով: Բոլոր դետալներում, մեր տղայությունը, լուսալուստային խոհանոցը եւ մեղեդիայի մեծ անգամ կոմպոզիտորական անհատական ձեռագրի, սեփական մտածելակերպի եւ ուժի յուրաքանչյուրը:

Մինչ ստեղծագործությունները հնչեցնելը, ողջ համերգը ընթացում է խմբավար Սոնա Հովհաննիսյանը բարձրաձայն ընթերցում էր բանաստեղծությունները: Նույնիսկ չունեի ասումնք մերկայացնելու, այլ հանդիսականին հասկորեն հասցնելու այն խոսքը, որի հիման վրա ստեղծագործել են կոմպոզիտորները: Երկու Զարեհի «Նավակներ»-ն եւ Համո Սահյանի «Մասերն»-ն այն բարձր լուսալուստային արվեստի նմուշներն են, որոնք իմնին

մեղեդիներ են հուշում: Այդ երաժշտությունը լսել, թրթիւն է հանձնել կոմպոզիտոր Երվանդ Երկանյանը, եւ ինչը հուզական է՝ ամենաազդեցիկ հունչով մասնագետները հանդիսականին:

Զանիցս տարբեր երգչախմբերի կատարմամբ ունկնդրել եմ «Նավակներ»-ն, բայց ամեն անգամ մոռնալ ու մոռնալ հայտնաբերել եմ այդ երաժշտական իյուսկանի բացառիկ ներկայությունը՝ բացառապէս անձեռնկեր, եթերային, չարենցյան հանձարին համազոր, սիրտ բարձր արտահայտությամբ, բայց եւ խորապէս դառնալի: Զարեհն իր երկը թվագրել է 1936.21.IX, երբ իր ողբերգական վախճանին ամիսներ էին մնացել:

ՍՈՒՐԵՆ Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Միջազգայնագետ,
ԱՄՆ արժափն
ֆաղափականության
փորձագետ

Անցած մեկ տարվա ընթացքում **Թրամփի** վարչակազմը ակտիվորեն առաջ է քաշել եւ շարունակում է իր արտաքին քաղաքականությունը Զարավային Կովկասում եւ դրանից այն կողմ: Դա տեղի է ունենում այնպիսի դաշնային միջավայրում, որում Թրամփի քաղաքականությունը Զարավային Կովկասում եւ դրանից այն կողմ: Դա տեղի է ունենում այնպիսի դաշնային միջավայրում, որում Թրամփի քաղաքականությունը Զարավային Կովկասում եւ դրանից այն կողմ:

Վերջին տասնամյակներում Թրամփի քաղաքականությունը եւ հեղինակությունը երկարատև է փայլել այն քաղաքականության մեջ: Իրանի դեմ իր արտաքին քաղաքականությունը ու հեղինակությունը ձեռնարկվել էր նվազ չափով անմիջական ֆաղափական, ինչպես նաև եւ կամ ռազմական ներկայությամբ, բայց ավելի շատ այն փաստով, որ հարևան երկրները չէին կարող անցնել Իրանի շահերը իրենց արժափն ֆաղափականությունում ու երկրորդ հարթությունները այլ երկրների հետ ձեռնարկելու գործընթացում:

Ներկայիս սակայն, իրադրությունը ետք փոխվել է Զայասանի եւ Ադրբեջանի համար: Դժվար է որոշել, թե ինչքանով են Իրանի շահերը հաշվի առնվել Երևանի եւ առավել եւս Բաքվի կողմից: Ավելին, Իրանի ներքին եւ արտաքին մարտահրավերները, որ նա ստիպված է դիմագրավել, առավել բարդացնում են նրա կարողությունները՝ ադապտվելու եւ լուծարելու իր դերակատարությունը Զարավային Կովկասում, նույնիսկ այն դարձապես, երբ հարևանները թեկուզ ձեռնարկում:

Թրամփի վարչակազմը ձեռք բերե՞լ է այն, ինչը ոչ մի ամերիկյան իշխանությանը չի հաջողվել

Եւ հաշվի են առնում նրա շահերը:

Թրամփի վարչակազմի նույնպես շատ բարդ է: Նախագահ **Իլիամ Ալիե** բացահայտեց մեղադրել է Թրամփի քաղաքականությունը Զարավային Կովկասում եւ դրանից այն կողմ: Դա տեղի է ունենում այնպիսի դաշնային միջավայրում, որում Թրամփի քաղաքականությունը Զարավային Կովկասում եւ դրանից այն կողմ: Դա տեղի է ունենում այնպիսի դաշնային միջավայրում, որում Թրամփի քաղաքականությունը Զարավային Կովկասում եւ դրանից այն կողմ:

Թուրքիան, այդուհանդերձ, կարողացել է ոչ միայն լուծարել, այլև նույնիսկ ընդարձակել իր ազդեցությունը ինչպես Ադրբեջանի, այնպես էլ Վրաստանի վրա, հակադրել իր քաղաքականությունը իր քաղաքականությունը իր քաղաքականությունը:

Ժամանակ ասի՞րանաբար առավել մեծ լծակներ ձեռք բերելով Զայասանում:

Նմանափոխ հանգամանքներում Ադրբեջանը եւս կարողացել է հանդես գալ որպես քաղաքականության իրադարձություն եւ իշխանություն ունեցող մի լուծարում՝ իր բոլոր հետեւանքներով:

Այս խորադիտությունը վերջին մեկ տարում մեծ ակամասք եղան Թրամփի վարչակազմի անմիջական ակտիվացմանը Զարավային Կովկասում: Անմիջական մի փան առումներով: Առաջին, ամերիկյան ոչ մի վարչակազմի չի հաջողվել այսօր խոր ներքինացնել այս քաղաքականության՝ հիմնականում, անուշ, Թրամփի եւ Իրանի թուլացման հետեւանքով: Երկրորդ, ստեղծված դաշնային թույլ են լինել, որ Մ. Նախագետը զարգացնի Կենտրոնական Ասիա-Եվրոպա հարաբերությունների միջանցիկ ծագումը, որը կրթական Թրամփի քաղաքականությանը եւ դուրս կողմից նրա ազդեցության իր զբաղեցրած կարեւոր դիրքերից:

Ինչ վերաբերում է Զինաս-

ամբողջ Միջին Արեւելքում:

Այս եւ այլ գործոններ հաշվի առնելով, կարելի է եզրակացնել, որ Թրամփի վարչակազմը իր հաջողությամբ կարողացել է առավել խոր ներքինացնել Զարավային Կովկաս, քան ամերիկյան նախկին որեւէ վարչակազմ, հնարավոր հիմք ստեղծելով երկարատև ռազմավարական ներկայությունը ադապտվելու այստեղ՝ Թրամփի ուղու (TRIPP) գործադրման շրջանակներում:

Իրականում, 1991-ից սկսած ամերիկյան ոչ մի վարչակազմ չէր կարողացել ֆաղափական եւ կառուցողական անհրաժեշտ հիմքեր դնել, որպեսզի Վաշինգտոնը որակապես նոր մակարդակի ներկայությունը ադապտվել իրեն Զարավային Կովկասում: Ներկայությունը, որը հնարավորություն կստեղծի դաշնային ռազմավարական երկարատև հետեւանք:

Միևնույն ժամանակ լուծարել է նեղ, որ մեծ ներկայության հիմք ձեռնարկվել է համադարձական ջանքերի եւ միջազգային այլ ուժերի աջակցության շնորհիվ, որոնք միջազգային եւ ունեցել նվազեցնելու Թրամփի եւ Իրանի քաղաքական դերակատարություններն ու ազդեցության ոլորտները:

Այդ գործողություններում Վաշինգտոնը կատարել է գլխավոր դերը եւ Թրամփի առաջին իշխանության, եւ Բայդենի վարչակազմի օրոք՝ ադապտվելով ամերիկյան շահերի հետեւողական եւ համակարգված առաջխաղացումը:

Անգլ. քաղաքագիտական
ՄԱԿԻ ՄԱԿԻ
(The Arm. Mirror-Spectator)
Փետրվարի 23, 2026 թ.

⇒2 Արեւմուտքում սկսված են Իրանի ադապտվելու

Իրանական ուժերը սկսել են կիրառել նոր տեսակի զենքեր, Յուրոպում բրիտանացի դաշնակցության դիվանագետ Ալաստեր Զուրիկ հայտարարությունն է վկայակոչում ռուսական ԻՆՍՏԻՄԻ լուսավանդ: Այդ ամենը, նշել է դիվանագետը, անհրաժեշտ են ԱՄՆ-ին Մերձավոր Արեւելքից դուրս մղելու համար: Փորձագետը վստահ է, որ եթե ամեն ինչ այսպես շարունակվի, ԱՄՆ-ն չի դիմանա:

«Պարսից ծոցի երկրները գրեթե ամբողջությամբ սղաճել են իրենց օդային գործողության համակարգերը: Կան հսկայական զորքեր, որ իրանական անօդաչու թռչող սարքերը ազատորեն թռչում են Դուբայի եւ այլ օբյեկտների վրայով: Այնպես որ, այժմ իրանցիները կարող են անշտապ ոչնչացնել ամերիկյան բազաները, եւ զգալի չափով հենց այդ էլ են-

Միջազգային մամուլն ակտիվ արձագանքում է Իրանի վրա հարձակումներին

դի է ունենում: ԱՄՆ-ը արհամարում է մի փան բազաներ: Տուժել են նրա հիմնարկում նվաճող օբյեկտները», - ասում է Զուրիկ: Դեռ ավելացնում է. սա անցումն է ավելի ժամանակակից, բարդ եւ արագ տեխնոլոգիաների: Իսրայելական հակաօդային դաշնայինության համակարգերը չեն կարող հաղթահարել գերազանց թռչող թիռայինները: Իրանը ձեռք է բերել նոր անօդաչու թռչող սարքեր, հիմնարկային հրթիռներ՝ բազմակի մարտադիվերներով: Եվ, «ինձ թվում է», հավելում է փորձագետը, ԱՄՆ-ին Մերձավոր Արեւելքից դուրս մղելու գործընթացն արդեն ընթացի մեջ է:

«Եվ ես վստահ չեմ, որ ներկա դաշնայիններում, եթե իրավիճակը նույն ոգով շարունակվի, Միացյալ Նահանգները կկարողանա դադարեցնել իր ներկայությունը Պարսից ծոցի

երկրներում: Նրան բառացիորեն ծեծում են այս թռչող սարքերով», - եզրափակում է դիվանագետը:

Իսկ ինչո՞ւ Իրանին այս դիվանայությունում չեն օգնում նրա միջազգային դաշնակիցներն ու գործընկերները, առանձնապես՝ Թուրքիան: Զուրիկ «Ալ Ջազիրա»-ն բերել է այս մասին Թեհրանի համալսարանի մերձավորարեւելյան ուսումնասիրությունների կենտրոնի ղեկավար **Հասան Ահմադի-անի** մեկնաբանությունը: Մոսկվան ու Պեկինն արդեն հայտնել են իրենց դիրքորոշումները, դասադարձել երկրի վրա հարձակումները: Սակայն, ըստ ֆաղափանքի, երբեք չի ենթադրվել, որ Թուրքիան կամ Զինասանն ուղղակիորեն կմասնակցեն Իրանի դաշնակցության ռազմական գործողություններին:

Նրա խոսքով, մեծ միջամտությունը կարող է լուրջ սղաճալի ներկայացնել Թեհրանի համար՝ ստեղծելով հակամարտությունը եւ այն վերածելով խոշոր տեղությունների միջուկի բախման, որի հետեւանքները կազդեն հենց Իրանի վրա: Բայց չնայած դրան, նրանց թեկուզ անուղղակի ներկայությունը, միևնույն է, զգացվում է: Նրանք իրավական եւ ֆաղափական աջակցություն են ցուցաբերում Անվտանգության խորհրդում, տեխնիկական օգնություն են ցուցաբերում եւ շարունակում արդեն իսկ կայացած ռազմական համագործակցությունը:

«Համաշխարհային սնտությունը նոր լուրջ հարված է սղառնում»

Այս վերնագրով հոդված էլ հրապարակել է «Նյու Յորք

Թայմս» դաշնակցությունը: ԱՄՆ-ի դաշնակցությունը Իրանի դեմ արդեն իսկ բարձրացել է նվաճի ու գաղի գները, բայց այդ առն առաջին չափավոր է մնում, գրում է թերթը: Սակայն, եթե հակամարտությունը ձգձգվի, էներգակիրների գներն, ըստ հրապարակման, թռիչքային կաճեն գլխադաշնային արագությամբ:

Ամերիկյան «Պոլիտիկո»-ն էլ նշել է հինգ դաշնային, թե ինչու է իրանական ձգձգումը հարվածում Եվրոպայի էներգետիկ լուծարներին: Որպես այդպիսի նշվում են այս դեմքում ինչպես գների սղաճա՞ծ աճը, այնպես էլ մասնավորապես դիվերսիֆիկացման հնարավորությունների սակավացումը, դաշնային «հալչելը», համաժողովրդական վաճառքի լուրջ հրաժարվելու հարցականը, լցանավերի երթուղիի դժվարությունները:

ԳԵՂԱՍ ԲՅՈՒՐՈՒՄՅԱՆ

Այս ի՞նչ է կասարվում մեր հեռ: Զար-
ցը, վսահ եմ, Աստուծո յուրաքանչյուր օր
հաճախից ավելի է հնչում հայասա-
նաբնակներին մոտ ու շրջապատում:
Ումանք հիշում ու լուրջում են, որ այս-
դեպ է եղել նաեւ ճանաչմանակներ ու
անգամ դարեր շարունակ: Դիտում եմ
«Սարոյան եղբայրներ» կինոնկարի
Գեղարքի ու Զայկի գրույցը, որը ֆիլմի
հեղինակները խնդրել են գրել Զանգ
Սաթեղոյանին: Դիտեցնեմ, թե ինչ է
ասում դաշնակցական բանակի սղա
Գեղարքը. փոքր ժողովուրդն աղբյու-
րավում է չունի: Եղբորը հակադար-
ձում է բոլեւիզմի գաղափարակիր
Զայկը, ակնարկելով հյուսիսից եկող
մայրությունները, որոնց միջավայ-
րում աղբյուրից շուրջ յոթ տասնամյակ,
սալով... 300 հազարից ավելի զոհ: Ա-
սում եմ դաշտերում էր, ահավոր մի
բան, իսկ թե երբ խոսքը մեր հայրերի ու
եղբայրների, մայրերի ու փայրերի մա-
սին էր, որոնց կյանքերն ընդհատվեցին
ռուսական դաշտերում ու բելոռուսա-
ուկրաինական ճակատներում ու ան-
հաշուներում, եվրոպական բնակավայ-
րերում: Անգամ այսօր, տասնամյակ
անց որեւէ մեկը չունի «ճիշտ էինք թե
ոչ» հարցի դաշտախանդ, որը չի հն-
չում հազարամյակներ շարունակ
մարդ արարածի մեր տեսակով բնա-
կեցված Արցախի ասեմի ժամանակա-
վոր կորստի հեռ: Երբ հարցը՝ ինչո՞ւ եմ
այս օրին հայտնվել, որը շարունակ-
վում է շարքերում, ամիսներ ու տարի-
ներ շարունակ, հնչում է իմ մաքրա-
բար:

Օրին-ի չափանիշը մարդ-արարածի
օրվա կենցաղն է, սկսած սննդակար-

գից մինչեւ տնտեսա-լսողական տեխնի-
կական միջոցներից օգտվելու հնարա-
վորությունն ու կարողությունը: Այստեղ
արդեն հայտնվում է դրանք ունենալու
դարազան, երբ խնդիր է նախաճաշի
թե՛ մեկ բաժակ կաթն ու ձվածեղը, թե՛
հեռակառնի չափն ու մեզաբայտերը, թե՛
դրանց արտադրության վայրերը: Թե ինչ
է մեզ աշխարհակ հարցերն ու խնդիր-
ները լուծելու համար, դարձից էլ դարձ
է՝ աշխատանք: Ի՞նչ է այդ աշխատանք
ասվածը, քանզի հայտնի է, որ մեզա-
նում, ուր յուրաքանչյուր առավոտ երեք մի-
լիոն Նաթոլետն է արթնանում, յուրա-
քանչյուրն իր առարկությունն չընդունող
կարծիքն է հայտնում-ղմղում: Կան սահ-
մանափակ թվով բացառություններ,
ովքեր դիմում են, այսպես կոչենք, գիտ-
նականների օգնությամբ: Դրանցում
աշխատանք բառի հոմանիշ են համար-
վում գործն ու զբաղմունքը, ջանքն ու ճի-
գը, գործելն ու զբաղվելը, նաեւ՝ թալա-
թոսելը, շփոթելը, լոճորելը. տղերքի հե-
ղինակն ամենայն բնախնդրությամբ է
տեղադրել վերջին երեքը, որոնք վերցվել
են ՀԱՍՀ գիտությունների ակադեմիայի
երաժիշտությամբ տղազրված հոմա-
նիշների բառարանից:

Նման դարազաններում ակամայից
հիշում են ոչ միայն հեռախոսաշարժ
այլ իրողություններ, ասեմի՝ կտոր վա-
րողն էլ է մահանում արտադրությու-
նը: Թե ինչի մասին է խոսքը, վսահ
եմ հեռ է գուցակել՝ աշխատելու,
ջանք ու ճիգ գործադրելու: Մարդն ա-
մեն ինչ արել է, հերթը կտորը վարելուն
է հասել, որը սիգիֆյան արար է հի-
շեցնում, թող մերեն հավասարվոր գե-
ղագիրները՝ էժ-Էժ խոսելու ժես մի

Ուզածներս ի՞նչ է

բան: Մեզմից յուրաքանչյուրի շրջա-
դաշտում վսահ եմ նման գնահատա-
կան կտանա որեւէ մեկը, ով կակմար-
կի, որ այդ անմեղ կենդանու մսից
դաշտասված սնունդ է ճաշակել:
Թերահավատ մի գտնվեք, ծանոթացե՛ք
ՀԱՍՀ համագիտարանի «էժ» հրապա-
րակման տեքստին, որտեղ Մեծն Սաթե-
ղյան տառակապակցությամբ նշված
է. «Հայաստանում էժը ընտելացվել է
սկսած էմեդիթից: Օգտագործվել է որ-
դես մասնու, աղա՛ միայն բանող
կենդանի»: Այնպես որ յուրաքանչյուր
երեւույթ, ինչպես այս մեկը, դուրս է
դրծնելու, որը եւ թերեւս նկատում եմ
մերօրյա առօրյայում, մեր շրջադա-
շտում: Ասեմ, երբ բարձրագույն դեռա-
կան այրերի կողմից հայտարարվում է,
որ Հայաստանը փոքր երկիր է: Երկիր մո-
լորակի որեւէ վայրում չեն կասկածում,
որ ՀՀ-ն տարածվող փոքր երկիր է, ինչ-
պես, ասեմ՝ Բելգիան, ընդամենը 30
հազար բառակուսի կիլոմետր: Սակայն
որեւէ մեկի մտքով չի անցնի այս երկիրն

ու դեռությունը փոքր համարել, ուր 12
մլն մարդ է աղորում, ՀՆԱ-ն 800 մլրդ
դոլարի է մոտենում, ՀՀ-ն 26 մլրդ դո-
լար: Տարածվող փոքր այս երկիրը տարե-
կան 1.2 մլն տնտեսա խոգի միս է ար-
տադրում, ՀՀ-ն հազիվ մի 10 հազար
տնտես, երկրի մայրաքաղաք Բյուքարեստը
աշխարհի իրական կենտրոնն է: Մե-
րոնք կանխավ Հայաստանը փոքր են
հռչակում, որովհետեւ կարող է մեկը
հարցնել՝ իսկ ինչո՞ւ, ասեմ... բրինձ
չեք մշակում, մի 5 հազար հեկտարի
վրա, որը մեր վարելահողային կարո-
ղունակության անգամ 1 տկոսը չի
կազմում: Տարօրինակ բանից եմ խո-
սում, երբ Իսախան այդ մշակաբույսի
արտադրությունը 2 մլն տնտեսայի է մո-
տեցրել: Ե է է՛... ինչեքից եմ խոսում,
երբ հաց համադաշտային ցորեն ենք
մերկրում ու մերկրում, իսկ բարեբեր հո-
ղերն անմշակ դառնում, ըստ նախա-
րի՝ այդպես է մեզ, իմը գիտի:

Այսպես էլ աղորում եմ, փոքրիկ խմ-
բակը իմ մնագոհ, շատերը՝ մոլոր ու
շփոթված, հույսը՝ Արարչից սղա-
ված, ինչպես երգում է ասվում՝ տե-
ղանք, օգնիր մեզ գործառնալ, հզոր
Հայաստան դառնանք:

Համաճարել **Պարույր Սեւակն** այլ
գնահատական ուներ, ասում էր. երա-
զել էր տալիս մութը, իսկ երազել մեմ
չեմք ուզում:

Ուզածներս ի՞նչ է..

Դ.Գ. - Ընդամենը շարքերն առաջ
թուրական լիքան դոլարի հանդեմ 40-
1 հարաբերակցություն ունեւ, հիմա՝
44-1 է: Էլի բաներ կան ասելու, որոնց
մասին՝ առաջիկայում:

⇒1 Պատերազմի սրացու-
մը անկայունություն
կրերի մեր անմիջական հարե-
ւանությանը», Ամիրբեկովի
խոսքն է ներկայացնում «ԲՏ»,
որ խաղաղության անհրաժեշ-
տությունը մեկնաբանում է
«Ռուսաստանը եւ Իրանը շր-
ջանցելու համար նախաես-
ված բազմամիլիարդանոց
նախագիծը» իրականացնելու
գերակայությամբ: «ԵՄ-ն մեզ
է ավելի ակտիվ լինի», ասում է
Ամիրբեկովը, ընդգծում, թե
հասկալիս ուժեղ է իրենց հա-
մերաշխությունը արեւմտյան եւ
հյուսիսային Իրանի էթնիկ
աղբյուրանցիների հեռ: «Հույս
ունենմ, որ տարածաշրջանում
խաղաղություն կլինի»: Ավելի
քան 20 միլիոն բնակչությամբ
աղբյուրանցիները կազմում են
Իրանի ամենամեծ էթնիկ փո-
րամասնությունը, իրազեկում է
գերմանական թերթը:

«Թրամփի երթուղին՝ որդես
աշխարհառազմավարական
մեզանախագիծ» ենթավեր-
նագրված հասվածում «ԲՏ»-ը
ներկայացնում է Ամիրբեկովի՝
Թրամփի երթուղու բնութագ-
րումը, թե ենթակառուցվածքա-
յին նախագիծ հասվածը «մեծ
մասամբ անկախ է Ռուսաս-
տանից եւ Իրանից»: «Հիմա
դեմք է սկսեմք աշխատել:
ԳԴՀ-ն եւ ԵՄ-ն դեմք է աշ-
խույժ մասնակցեն: Ցայժմ
նրանք բավականին զուտ եմ
եղել, նույնիսկ՝ դասիվ», Ա-
միրբեկովի խոսքն է փոխան-
ցում «ԲՏ»-ն: Թրամփի երթու-
ղին 43 կմ երկարությամբ մի-
ջանց է հայ-իրանական սահ-
մանի երկայնքով, գրում է վերո-

Բարձր «հույսը խաղաղական Փաշինյանն է, այն ՀՀ-ն, որը չեն վերահսկում սփյուռքը կամ հզոր եկեղեցին»

հիշյալ թերթը եւ ծանուցում, որ
2030-ականների սկիզբը հա-
մարվում է իրատեսական ժա-
մանակացույց լիարժեք գործու-
նակ երթուղու համար: Աղբյե-
ջանի համար այս նախագիծը
գերակա նշանակություն ունի
ոչ միայն տնտեսական, այլեւ
ռազմավարական առումով:
ԽՍՀՄ փլուզումից ի վեր են-
թակառուցվածքային ամենա-
մեծ նախագիծը կբազմազա-
նեցնի առեւտրային հոսքերը,
կգրավի նոր մերդրումներ եւ
կամրադնի Հարավային
Կովկասի՝ որդես Ասիայի եւ
Եվրոպայի միջեւ տարանցիկ
համգույցի դերը: Նույնիսկ Ի-
րանի վրա հարձակումից ա-
ռաջ դարձ էր, թե որքան կարե-
ւոր կդառնան Հայաստանը,
Աղբյեջանը եւ Վրաստանը աշ-
խարհառազմավարական ա-
ռումով: Թրամփի երթուղին
կառուցվում է անմիջապես Ի-
րանի սահմանին եւ ամբող-
ջությամբ շրջանցում է Մոսկ-
վան: Ամիրբեկովն ասում է՝
«Ցանկանում եմ եվրոպացի-
ներին ներգրավել, օրինակ՝
Նախիջեւանի հասվածի կա-
ռուցման աշխատանքում»:
«ԲՏ»-ի սույն հրադարակման
եզրափակիչ հասվածն առնչ-
վում է ՀՀ-ին եւ նրան ուղղված
«խաղաղության» դաշնակցու-
թյուն:

«Հույսը խաղաղություն
ցանկացող **Փաշինյանն** է»
ենթավերնագրի ներքո հոդվա-
ծագիրն անդադառնում է

Լուսանկարը՝ «Բեռլինից ցայրում»

«ՀՀ-ի ներադաշնական լար-
ված իրավիճակին»: «Աղբյե-
ջանը ուժադիր հետեւում է հու-
նիսին կայանալիք խորհրդա-
րանական ընտրություններին:
Բախում հույսը դնում է գործող
վարչադեմ Փաշինյանի
վրա, որը դաշտառնում է խա-
ղաղության գործընթացը:
Ընդդիմությունը կարող է խո-
չընդոտել առաջընթացին, իսկ
Փաշինյանն անկեղծ հեռախո-
սություն ունի այնպիսի Հա-
յաստանի նկատմամբ, որը չեն
վերահսկում սփյուռքը կամ
հզոր եկեղեցին», ասում է Ա-
միրբեկովը, որ չի մոռանում
ՀՀ նոր սահմանադրության
մասին, այն դեմք է համադա-
սախատանքի խաղաղության
նախատեսարարված համա-
ձայնագրին՝ այն է Աղբյեջա-

նի նկատմամբ տարածքային
դաշնակցություն չունենալ: ՀՀ-ն
ավելի ու ավելի է վերակողմ-
նորոշում իր արաքին քաղա-
ականությունը: Մոսկվայի
հեռ տասնամյակներ տեւած
անվտանգության սերտ կաղե-
րից հեռ երեւանը ձգտում է
Եվրոմիության եւ ԱՄՆ-ի հեռ
համագործակցության սեր-
տացման, գրում է գերմանա-
կան թերթը՝ մեջբերելով Աղ-
բյեջանի դեկլարությանը
մերձ աղբյուրների տեսակետը՝
«Իմնությունն որոշումներ կա-
յացնող իմնիշխան Հայաս-
տանը կարող է ավելի կայուն
գործընկեր լինել: Աշխարհա-
քաղաքական վերադասավո-
րումը չդեմք է հանգեցնի նոր
բախումների, այլ՝ բարիդա-
ցիական հարաբերություններ

րի: «Հույս ունենմ, որ ՀՀ-ն
կճանաչի այս դաշնական
հնարավորությունը», ասում է
Ամիրբեկովը: Ալիեւի խորհր-
դականը ԳԴՀ-ի հեռ երկկողմ
հարաբերությունները դրական
է գնահատում, նշում, որ «Բեռ-
լինը Հարավային Կովկասում
ավելի ու ավելի կարեւոր դեր է
խաղում» թե՛ քաղաքական, թե՛
տնտեսական առումով: Գեր-
մանիան կարող է նաեւ ավելի
ակտիվ դեր տալ մեզ ենթա-
կառուցվածքային եւ մերդրու-
մային նախագծերում: Սա վե-
րաբերում է ոչ միայն Թրամփի
ուղղում, այլեւ 2 տարի առաջ
վերաքիւրացած Ղարաբաղի
վերականգնմանը եւ ակամա-
գերծմանը»:

Ուղղում

«Ազգի» նախորդ փետրվա-
րի 27-ի համարում լույս տե-
սած «Հայ եկեղեցին ֆնա-
դատում է Սուրբ Երկրի Կաթո-
լիկ եւ Հույն ուղղափառ եկե-
ղեցիներին» վերնագրյալ
հոդվածում բացակայում է
հեղինակի՝ **Անահիտ Հով-
սեփյանի** անունը: Մեր ըն-
թերցողների ներողամտու-
թյունն ենք հայցում՝ տղադ-
ված երկու լուսանկարներից
առաջինը սուրբ Փյոթնում
եղիսկոպոսաց հավաքի
փաստագրումն է, որ տղադ-
վել է սխալմամբ: **«ԱԶԳ»**

«Հովեր»-ի համերգին հնչեցին հայ բանաստեղծների ստեղծագործությունների եղանակավորումները

⇒5 «Նայադների՜ նման, նայադների՜ նման
Կարո՞ցներիս ձայնով կանչում է
ինձ,
խոսանալով սիրո անհասնելի
հմայք
Եվ թողնելով մորմոխ ու կորուսի
կսկիծ...»:

Տիգրան Մանսուրյանի արարումներից ընթերցել էին երեք գործեր՝ գրված Հովհաննես Թումանյանի, Կոստան Զարյանի եւ եղիշե Զարեմ-ցի խոսքերով: Հովհ. Թումանյանի «Արագիլ»-ը՝ հուսո, վաղվա օրվա հավասով լեցուն, նույնդիսի լավատեսական հունչ ուներ երաժշտական լեզվով:

«Արագիլ, բարով եկար, // Հայ, արագիլ, բարով եկար. // Դու մեզ զարնան մեան բերիր, // Մեր սրերը ուրախ արիր...»:

Զարեմցյան հանձարի կնիքը կրող գլուխգործոցներից է «Ծիածան» բարի «Լուսամփոփի՜ լուս աղջիկ՝ ասվածամոր աչքերով» ռոդով սկսվող բանաստեղծությունը: Այնքան անմիջական կա այս բանաստեղծությունում, որ լիքի խորագրե ընթերցող լինես՝ նրանում դարձնական լուսնական հնարանի ողջ խորքն ու հմայքը զարկ համար:

«Լուսամփոփի՜ լուս աղջիկ՝ ասվածամոր աչքերով,

Թոխախավոր, թափանցիկ, մարմինի՜ լուս երագի,

Կաղո՞ւյճ աղջիկ, ակաթի ու կաթի լուս հոգեթով,

Լուսամփոփի՜ լուս աղջիկ...»:

Զարեմցյան ռոդի երաժշտական ընթերցման հմայքի համազոր ուժով հնչեց Լեւոն Զառուբյանի հոգեւոր խմբերգերից մեկը՝ Գրիգոր Նարեկացու «Տաղ ծննդյան»-ի խոսքերով: Տաղը հնչեց աշխարհաբար: Թորոս Ռոսլինի վրձնին բնորոշ գեղանկարչական մրբագծումներով Նարեկացու փառերգության

ցայտուն մոնուք կատարվեց Տաճարական սրբերգության ազդեցիկությամբ:

Թումանյանական խոսքի կախարհանքին է դիմել նաեւ Արմենուհի Կարադեյանը, եւ իրեն հաջողվել է Լուսնային բնաշխարհի լուսնային, ձայների համադրությունը հաղորդել՝ բազմաձայնելով Մեծ լուսնու «Գարնան առավոտ»-ը:

«Բարի լուսիս զանգեր զարկին
Ջրնգզընգալեն անու՛ն, անու՛ն,
Լուսը բացվեց մեր աշխարհին
ճրղճրղալեն անու՛ն, անու՛ն...»:

Սեդրակ Երկանյանի հեղինակած ստեղծագործությունների բարձր կան խմբերգեր, որոնք հազվադեպ են կատարվել: Ուշ միջնադարի հեղինակ Պաղ-սասար Դոդոյի խոսքը խոհական է, մեկ երկնքին հղված ողորմածության հայցով, մեկ կյանքի ունայնության փնտրությամբ, մեկ դրամաշիկ հունչով, մեկ սիրաբանական, միջոց խորն ու բազմանշանակ: Հենց այդ բանաստեղծական աշխարհից ընթերցված երեք երկերի հիման վրա է ստեղծել իր երգերը Սեդրակ Երկանյանը: «Սիրս իմ...», «Սիրոյդ կաղեցայ», «Գարուն» խմբերգերը կատարվել են սրանից շուրջ երեք տասնամյակ առաջ՝ նախորդ դարի 90-ականներին, նախ՝ մատենային հիմնած եւ ղեկավարած «Խորան» երգչախմբի կողմից, ապա՝ Հայկերում, երբ սեղի հայ համայնքի «Զվարթնոց» երգչախմբի

քի խմբավարն էր (1993-1994 թ.թ.): Եվ ահա, հիմա՝ 2026 թ. փետրվարի 23-ին «Հովեր» երգչախմբի համերգին հնչեցին սրաբուխ հունչով, երաժշտական լեզվով գեղեցկորեն շարադրված, հայկական Տաճարական երաժշտության սրամաքանութամբ, բայց հեղինակային մտածողացման յուրաքանչյուրությամբ:

«Սիրոյդ կաղեցայ,
Գեղոյդ լուսնեցայ,
Ով կենցաղ, իմ սուս բարեկամ,
Ունայն վարեցայ...
Արդ գոր խոսեցայ,
Սոյոգ բարբառեցայ,
Ուրեմն աղա յոյժ յիրաւի
Չէն գանկատեցայ»:

Երեք գործերը մերին կաղ ունեին, ուսի հնչեցին սահունորեն՝ անմեծար ընդմիջումներով, բայց սրամաքությունները զանազանվող էին դրանցում՝ սիրել փնտրելու դրամաշիկ շեշտվածությունից մինչեւ հոգեկան ուժերի վերընթացում եւ լավատեսական հայեցողություն:

«Հայ կոմոդոգիտներ, հայ լուսններ» համերգը մեկնարկել էր Գեղունի Չքչյանի խմբերգով՝ գրված Զարեմցի «Ռիւ եւ թռչուն, ա՛յ, փնար» փերվածի հիման վրա, եւ ավարտվեց Վաչե Շարաֆյանի ստեղծագործությունների կատարմամբ: Վ. Շարաֆյանի գործերը, ի տարբերություն նախորդների, ժամանակակից փորձառական արվեստի հորինվածքներ կարելի է համարել՝ անգամ բանաստեղծական խոսքերի ընթացության առումով, որ, ասես, հարմար ասադ են, իր երաժշտական մոտաձեւ մտածողացումներին մարմին զարկ համար: Երաժշտության միջոցով իր ասելիքը շարադրելու համար հեղինակն ընտրել էր Զահրաի «Ոսկ սկող կինը» եւ «Ջերմ»-ն: Երկու գործերն էլ հեռախոսական էին իրենց կառուցվածքով եւ եւերդաշնակման յուրահասկությամբ:

Իմաստաբանական բառարան Կարմիրը եւ նրա հետագիծը

Կարմիրը մեր ներկայումսկի ամենագեղեցիկ երանգներից է: Ռուսերենում «կարմիր» (krasny) եւ «գեղեցիկ» (krasivy) բառերի նույնարմատ լինելը դրա վկայությունն է:

Կարմիրը նաեւ էկոլոգիական առումով ամենամաքուր գույներից է: Բազմաթիվ աղաքույցներից մեկը մեր բնաշխարհում աղբոլ Արարատյան ուղան կարմիր կոչվող միջան է, ինչպես նաեւ հայերեն «կարմիր» եւ լուսններն «kerm» (ճիւղ) բառերի միջեւ առկա ընդհանուր կաղը:

Կարմիրը նաեւ մարդասիրության խորհրդանիշ է: Եթե այդպես չլիներ, փաղբանսարկյալների նկատմամբ բռնաճնշումներին արձագանքող եւ դրանց մասին ահագանգող Նոբելյան մրցանակի եռակի դափնեկիր միջազգային կազմակերպությունը «Կարմիր խաչ» չէր կոչվի: (Բացառությունները վերաբերում են Բավլի բանտերում լուսնվող մեր հայրենակիցներին):

Կարմիրը շարաքվա ամենագունագեղ օրերից մեկի՝ Սուրբ Զատիկի հաջորդող «Կարմիր կիրակի» կոչվող երրորդ կիրակիի գույնն է, որը խորհրդանշում է փրկսննեական փաղությունը:

Հայերի մոտ կարմիրը նաեւ լուսնկաղության խորհրդանիշ է. չէ՞ որ հնում փեսային լուսնկաղելու ժամանակ կարմիր երիզ էին կաղում:

Կարմիրը նաեւ լուսնկաղանքի եւ հուզական լարման մեան է: Դրա աղաքույցը ամոթ զգալու լուսնին դեմի շիկնելն է՝ կարմրելը:

Սակայն լուսն չէ մոռանալ, որ, հակառակ այդ գույնին վերագրվող բազմաթիվ արժանիքների, կարմիրը նաեւ սահմանափակումների ու արգելների գույն է: Նրա սահմանած գծի անխախտելիությունը լուսնաղանք է: Այդ լուսնաղանք էլ կարմիր գծերը չեն դրվում բանակցությունների սեղանին, առավել եւս երբ դրանք վերաբերում են հայի ազգային ինքնությունը բնորոշող հասկանիշներին՝ լեզվին, լուսնական հիւրողությանը, մշակույթին ու եկեղեցուն:

Գ. ԱՄԱՐԵՆՅԱՆ

Նինա Գաբրիելյան (1953-2026)

հանդեսներում: Հեղինակել է «Եղեգան փող», «Նշան հաշիկ», «Երգող ծառը» բանաստեղծական ժողովածուները, «Խոսքերի փրակալը» լուսնվածների գիրքը: Նրա լուսնգիային բնորոշ է զուսնային հագեցվածությունն ու լուսնկերային խորությունը, ինչը բնականորեն կաղվում է նկարչական մտածողության հետ:

Գաբրիելյանը առանձնահատուկ սեղ է զբաղեցրել թարգմանական դաշտում: Նա ռուսերեն է թարգմանել հայկական, փրակական, հնդկական, դաղախական եւ այլ լուսնգիա: Հասկաղես մշանակալի է նրա ներդրումը հայ փառերգության ներկայացման գործում. թարգմանել է Կոստանդին Երզնկացու, Վահան Տերյանի, Եղիշե Զարեմցի, Հովհաննես Ծիրագի, Համո Սահյանի եւ այլոց ստեղծագործություններ:

Գաբրիելյանի գործունեությունը չի սահմանափակվել գրականությամբ: Նա ակտիվորեն մասնակցել է մշակութային եւ հասարակական նախաձեռնություններին, եղել է «Պերերաժենիե» ֆեմինիստական ամսագրի գլխավոր խմբագիր, համակարգել կրթական ծրագրեր Անկախ կանանց ֆորումում, ներկայացրել Ռուսաստանը միջազգային մշակութային հարթակներում՝ Պեկինից մինչեւ Ջենովա: Ուսումնասիրել է հայազգի ռուս գրող Բորիս Օսարովի ստեղծագործությունը եւ 2006-2011 թթ. կազմակերպել «Օսարովյան ընթերցումներ» մշակութային միջոցառումները: Որոշակալի աշխատել է յուղաներկով եւ զուսնամաշիսներով, աշխատանքները լուսնվում են Նաիվ արվեստի թանգարանում, Հայ առաքելական եկեղեցու Ռուսաստանի եւ Նոր Նախիջեւանի թեմի «Տաղան» թանգարանում, Ռուսաստանի եւ այլ երկրների մասնավոր հավաքածուներում: Ունեցել է բազմաթիվ անհատական եւ խմբակային ցուցահանդեսներ Մոսկվայում եւ այլ փաղափներում: 2018 թվականին նա լուսնգեատարվել է Ռուսաստանի հայերի միության արժաթ խաչով եւ Մոսկվայում Հայաստանի դեսղանության ոսկե մեղաղով:

Եռանդուն, բարեսիրտ, բազմաշնորհ Նինա Գաբրիելյանի գործունեությունը հաջողաղես միավորում էր գրական, թարգմանական, գիտական եւ գեղարվեստական ոլորտները՝ ստեղծելով բազմաձայն մշակութային կամուրջ հայ եւ ռուս մշակույթների միջեւ:

Անսղ է մնում Գաբրիելյանի «Ընտանեկան աղբոմից» հուշագրությունը (մի հասկած լուսն է սեղել «Լիսերատուրայա Արմենիայի» չորրորդ համարում):

Ա. Բ.

Մոսկվայից սղուր լուսն ստացվեց՝ կյանքի 72-րդ տարում վախճանվել է ժամանակակից ռուսահայ մշակույթի ինքնաղի ու աղեցիկ դեմքերից մեկը՝ ռուսաղի գրող, թարգմանչուհի, գրականագետ, արվեստաբան եւ նկարչուհի **Նինա Գաբրիելյանը**:

Ծնվել է Մոսկվայում, ռազմական աղաղենիայի դասաղուսի եւ բժշկի ընտանիքում: Աղարեղ է Մոսկվայի Թորեղի անվան օտար լեզուների լուսնական մանկաղարժական ինստիտուտի ֆրանսերենի ֆակուլտեղը (1976)՝ ստանաղով հիմնաղոր լեզղաբանական կրթություն, որը հետագայում դարձաղ նրա թարգմանական եւ գրական աշխատանքի ամուր հենաղյունը:

1970-ականների կեսից Գաբրիելյանի բանաստեղծություններն ու արձակ գործերը լուսնաղվել են ռուսական առաղատար